

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2024. № 4.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.4.31>
УДК 339.9+331.5:336.5

Н. В. Резнікова,
д. е. н., професор, професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин, НН інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2570-869X>
Л. О. Тарасенко,
магістр міжнародних економічних відносин, НН інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-3292-5284>

СУЧАСНІ ТРЕНДИ В МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ ТА МІЖНАРОДНОМУ РУСІ КАПІТАЛІВ В УМОВАХ НОВИХ ВИКЛИКІВ ГЛОБАЛЬНОМУ СПІВРОБІТНИЦТВУ

N. Reznikova,
Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of World Economy and International Economic Relations, Educational and Scientific Institute of International Relations Taras Shevchenko National University of Kyiv
L. Tarasenko,
Master of International Economic Relations,
Educational and Scientific Institute of International Relations Taras Shevchenko National University of Kyiv

CURRENT TRENDS IN INTERNATIONAL TRADE AND THE INTERNATIONAL MOVEMENT OF CAPITAL IN THE CONDITIONS OF NEW CHALLENGES TO GLOBAL COOPERATION

Мета статті полягає в ідентифікації перспектив та ризиків глобального співробітництва у сфері міжнародної торгівлі із врахуванням нових викликів міжнародному економічному розвитку. Встановлено, що асиметрична торгівля та асиметричні вигоди від торгівлі можуть спричиняти нові конфлікти. Продемонстровано, що до пандемії спостерігалась активізація міжнародної співпраці за чотирма (міжнародна торгівля і міжнародний рух капіталу; міжнародний рух інновацій та технологій; співпраця у сфері клімату та сфері охорони здоров'я) напрямками, винятком була співпраця у сфері миру та безпеки. Сфера інновацій та технологій демонструвала зростання у 30%. До нових тенденцій, що відзначатимуть нові тренди в міжнародній торгівлі та міжнародному русі капіталів, зараховано такі: країни з розвиненою економікою нарощують торгівлю з країнами з ринковою економікою, що розвивається, а також збільшують ПІІ до них; Китай збільшує торгівлю та інвестиції в Південно-Східну Азію; глобальне протистояння в рамках проголошеної політики «стримування Китаю» впливає на становлення нових засад реалізації міжнародної співпраці у сфері індустріального розвитку та побудови глобальних ланцюгів вартості і поставок; відбувається зростання застосування політики рещорингу, френдшоуингу, ніаршорингу; спрямованість ПІІ залежить не лише від рівня оплати праці в країнах; на вибір країни призначення ПІІ здебільшого впливає захищеність інвестицій у відповідних юрисдикціях, а також рівень кваліфікації працівників, який є затребуваним для реалізації складніших технологічних проєктів; більша частина торговельних відносин припадає на торгівлю між схожими за економічною структурою та рівнем розвитку країнами, а часто взагалі має внутрішньогалузевий характер; зростає вплив підприємств спеціального призначення на потоки ПІІ; у зв'язку з новою глобальною угодою про корпоративний податок найближчим часом можуть бути зафіксовані зміни в динаміці ПІІ, які будуть продиктовані змінами регуляторних режимів; геополітичні чинники дедалі більше впливають як на прямі іноземні інвестиції, так і на потоки портфельних інвестицій. Встановлено, що одним із додаткових наслідків «політики стримування» у

різних країнах, що має зворотні та негативні наслідки для світової економіки, є фрагментація світової торгівлі, яка виражається у зростанні торговельних бар'єрів та підвищенні невизначеності торговельної політики, та може призвести до значного зменшення світового виробництва у довгостроковій перспективі. Особливо країни з низьким рівнем доходу ймовірно зазнають більшого негативного впливу від фрагментації світової торгівлі.

The purpose of the article is to identify the prospects and risks of global cooperation in the field of international trade, taking into account new challenges to international economic development. It has been established that asymmetric trade and asymmetric benefits from trade can cause new conflicts. It was demonstrated that during the pandemic there was an intensification of international cooperation in four areas (international trade and international capital flows; international movement of innovation and technology; cooperation in the field of climate and health care), with the exception of cooperation in the field of peace and security. The sphere of innovation and technology showed significant growth. New trends marking new trends in international trade and international capital flows include the following: countries with developed economies are increasing trade with countries with developing market economies, as well as increasing FDI in them; China increases trade and investment in Southeast Asia; the global confrontation within the framework of the declared policy of containing China affects the formation of new principles for the implementation of international cooperation in the field of industrial development and the construction of global value and supply chains; there is an increase in the use of reshoring, friend-shoring, and near-shoring policies; the direction of FDI depends not only on the level of wages in countries; the choice of destination country for FDI is mainly influenced by the security of investments in the relevant jurisdictions, as well as the level of qualifications of workers required to implement more complex technological projects; the majority of trade relations involve trade between countries with similar economic structures and levels of development, and are often generally of an intra-industry nature; the influence of

special purpose enterprises on FDI flows is growing; in connection with the new global agreement on corporate tax, changes in the dynamics of FDI may be recorded in the near future, which will be dictated by changes in regulatory regimes; Geopolitical factors are increasingly influencing both foreign direct investment and portfolio investment flows. It has been established that one of the additional consequences of the “containment policy” is the fragmentation of world trade, expressed in the growth of trade barriers and increased trade policy uncertainty, which can lead to a significant decrease in world production in the long term. Low-income countries are likely to be more negatively impacted by the fragmentation policies of the global economy. In recent years, noticeable geographical and structural shifts have occurred in the overall dynamics of international trade, due to both different levels of economic development of countries and varying degrees of their trade and economic interdependence and involvement in international trade. In the geographical structure of international trade, the share of developing countries is growing, which is already over 40%; The share of developed countries with market economies began to constantly decline both in export transactions and in import transactions in world commodity trade. There has also been a tendency to increase the level of concentration of international trade, expressed primarily in the separation of the three main trading powers of the world (China, USA, Germany) from other participants in international trade. International trade in goods is closely linked to trade in services, and the mutual influence of these components of international trade is becoming more noticeable every year. A new trade policy “interliberalization” is being formed, the essence of which is revealed in solving emerging problems in international trade, in the formation of new rules and regulatory mechanisms.

There is a trend in world trade to shift not only from North America towards Asia, but also from developed countries to developing countries. In merchandise trade, this shift is quite evident over a period of time, implying a growing comparative advantage for developing countries.

Ключові слова: невизначеність, ризики, загрози, трансформація, фрагментація, міжнародний економічний розвиток, міжнародний економічний порядок, міжнародне співробітництво, розвинені країни, країни, що розвиваються, міжнародна торгівля, міжнародні інвестиції, міжнародні послуги, регулювання, технології, інновації, ПП, підприємства спеціального призначення, глобальні ланцюги вартості, решоринг, конфлікт, конкуренція, суперництво, домінування, Китай, США, В'єтнам, Мексика, Південно-Східна Азія.

Keywords: uncertainty, risks, threats, transformation, fragmentation, international economic development, international economic order, international cooperation, developed countries, developing countries, international trade, international investment, international services, regulation, technology, innovation, FDI, special purpose entities, reshoring, conflict, competition, rivalry, dominance, China, USA, Vietnam, Mexico, Southeast Asia.

Постановка проблеми. Багато дослідників та політекономістів вбачають прямий зв'язок між високим ступенем економічної залежності та покращенням якості транснаціональних відносин та міжнародної співпраці. В теорії, економічна інтеграція сприяє зменшенню ризику виникнення конфліктів з двох причин. По-перше, перемовини з питань торгівлі допомагають поступово збільшувати довіру до уряду, тим самим сприяючи встановленню миру. По-друге, торговельна лібералізація за рахунок спеціалізації збільшує залежність між країнами, що зменшує ймовірність конфліктів. Критики такої думки схиляються до песимістичного прогнозу та наголошують, що асиметрична торгівля та асиметричні вигоди від торгівлі можуть спричиняти нові конфлікти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми міжнародного економічного порядку досліджували ряд авторів, у числі яких: Р. Швеллер [1], Р. Гілпін [2], Дж. Ікенберрі і Ч. Купчан [3], К. Вальц [4], Е. Моравчик [5], М. Веб і С. Краснер [6], Р. Кеохан і Дж. Най [7; 8], Ч. Кіндлебергер [9]. Глобальне технологічне й інноваційне суперництво опинилось у

дослідницькому ракурсі В. Панченка [10; 11; 12; 13], О. Булатової [14], М. Микитюк і О. Сохацької [15], Х. Кирилич [16], О. Іващенко [17; 18]. О. Чугасв [19; 20] розкрив сутність феномену економічної сили, тим самим довівши конфліктогенність міжнародного економічного середовища. І. Тимків було виокремлено протиріччя сучасних глобальних трансформацій [21; 22].

Постановка завдання. Мета статті полягає в ідентифікації перспектив та ризиків глобального співробітництва у сфері міжнародної торгівлі із врахуванням нових викликів міжнародному економічному розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Теорії міжнародних відносин, побудовані на засадах конструктивізму, наголошували на важливості «уявних» мотивів у теорії раціонального вибору. Згідно з поглядами неоліберального інституціоналізму, ідеї можна розглядати як «принципові поняття» або «причинно-наслідкові зв'язки». Вони слугують такими собі «дороговказами», які допомагають обрати правильний напрямок, що найкраще відповідає нормативним засадам. Прихильники теорії гегемоністичної стабільності також заклали в основу своєї теорії конструктивістські ідеї. Дж. Ікенберрі підтримував ліберальний варіант теорії гегемоністичної стабільності — відомої як теорія лідерства, яка вивчає природу посадової гегемонії [23]. Автор ставить під сумнів розуміння домінуючого порядку як такого, що побудований виключно на використанні матеріальних ресурсів (*військова міць, контроль над природними ресурсами, ринками, капіталом; конкурентні економічні та технологічні переваги*) та стверджує, що гегемон прагне включити власні норми та цінності як ключову підставу для співпраці. Зосереджуючись на престижі та моральному лідерстві, гегемон має на меті утримати свої лідерські позиції. Теорія гегемоністичної стабільності ґрунтувалася на якісних підходах, тоді як теорія переходу влади ґрунтувалася на статистичному аналізі. З часом ці два підходи солідаризувались на однакових принципах, проблемах і розумінні міжнародної політики. І це зближення відбулося, незважаючи на те, що теорія гегемоністичної стабільності

була складовою теорій реалізму, тоді як теорія переходу влади визнавалась як опозиційна останній.

Більшість реалістів після завершення холодної війни прийняли теорію структурного реалізму К. Вальца [24] як основу розуміння світової політики. Структурний реалізм розглядає баланс сил, а не гегемоністську перевагу, як «природну» рівновагу міжнародної політики. Він передбачає, що спроби встановити або зберегти гегемонію зазнають невдачі перед врівноважуючим тиском. З часом накопичились й інші розбіжності між теоретичними припущеннями моделей та емпіричними спостереженнями. Конструктивісти ставили під сумнів зв'язок між домінуючими силами та конкретними результатами, такими як встановлення тих чи інших режимів відкритої торгівлі. І ряд теоретиків кинули виклик внутрішній логіці теорії, яка передбачала, що держави-гегемони забезпечуватимуть міжнародний порядок, а також те, що забезпечення цього міжнародного порядку зрештою підірве їхнє домінуюче становище.

Експерти Барометру всесвітнього економічного форуму [25] відзначають, що, починаючи з 2020 року, глобальне співробітництво скоротилось на 2%, тоді як період з 2012 року до пандемії ознаменувався активізацією кооперації за чотирма з п'яти основних напрямків (винятком були питання миру та безпеки), де сфера інновацій та технологій демонструвала зростання у 30%. Глобальне співробітництво у сфері торгівлі та капіталу збільшувалося в середньому на 0,9% у період з 2012 по 2020 роки, що було обумовлено зростанням обсягу прямих іноземних інвестицій (ПІІ) у багатьох країнах. У світовому масштабі частка ПІІ у ВВП зросла з 30% у 2012 році до 49% у 2020 році. Міжнародна торгівля послугами (у відсотках від ВВП) неухильно зростала в період з 2012 до 2019 року, коли спад у сфері подорожей викликав падіння послуг з 13,7% ВВП у 2019 році до 11,8% у 2020 році. Міжнародні потоки товарів скоротилися з 49,3% ВВП у 2012 році до 41,9% у 2020 році. Попри пандемію COVID-19, міжнародні потоки товарів з 2021 по 2022 рік (як частка ВВП) збільшились на 10%, досягнувши історичного піку

51% ВВП (порівняно з 46,7% 2021 року). Щодо міжнародних потоків капіталу, то вони нормалізувалися після початкового сплеску у 2020 році (для ПІІ) та у 2021 році (для портфельних інвестицій). Обсяги ПІІ впали до 44% ВВП у 2022 році порівняно з 49% та 47% у 2020 та 2021 роках відповідно.

	→	Міжнародна торгівля і міжнародний рух капіталу Сприяння глобальному розвитку та стійкості (резильєнтності) шляхом управління факторів виробництва
	→	Міжнародний рух інновацій та технологій Прискорення інновацій та технологічного прогресу; стимулювання глобального обміну знаннями; заохочення талантів
	→	Клімат і природний капітал Вирішення проблем, пов'язаних із кліматом і природним капіталом шляхом стимулювання зниження викидів, збереження природного капіталу (формування спільних глобальних цілей/зобов'язань)
	→	Охорона здоров'я та сфера оздоровлення Формування глобальних стандартів охорони здоров'я, заохочення досліджень та розробок, фінансування сфери охорони здоров'я
	→	Питання миру та безпеки Миротворчі операції, міжнародна співпраця для стабілізації геополітичних конфліктів

Рис. 1. Стовпи глобальної співпраці за підходом ВЕФ

Джерело: [25]

Дослідження експертів СОТ, ОЕСР, Глобального інституту Маккінзі [26; 27; 28] акцентують на тому, що країни з розвинутою економікою нарощують торгівлю з країнами з ринковою економікою, що розвивається, а також збільшують ПІІ до них. США збільшують обсяги торгівлі з Мексикою та В'єтнамом (див. Рис. 2 та Рис. 3).

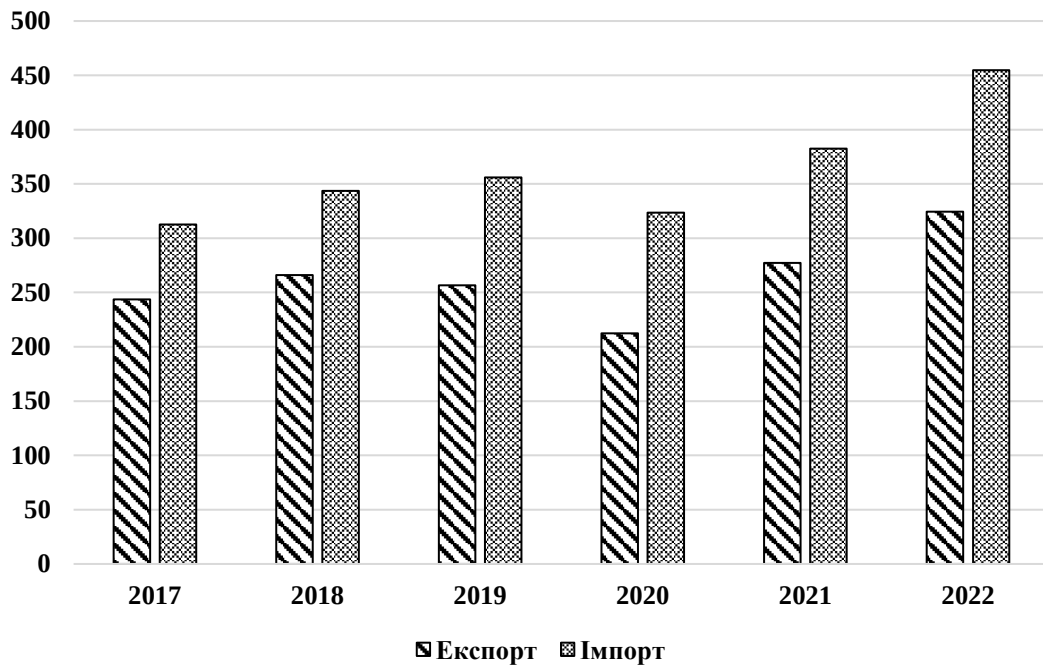

Рис.2. Об'єм торгівлі США з Мексикою з 2017 по 2022 роки (у мільярдах доларах)

Джерело: складено авторами за [29]

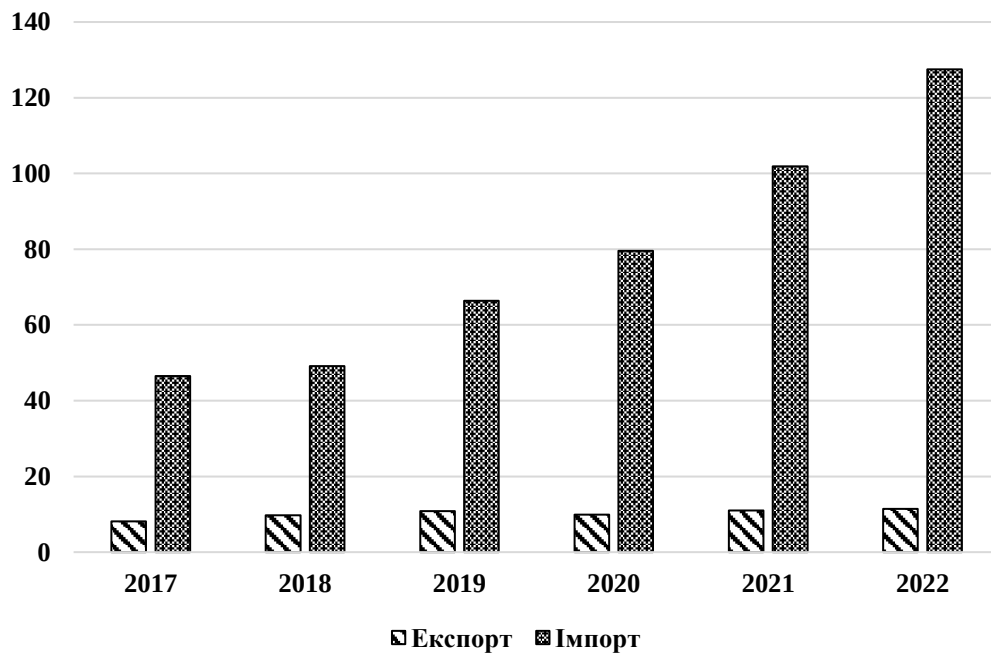

Рис.3. Об'єм торгівлі США з В'єтнамом з 2017 по 2022 роки (у мільярдах доларах)

Джерело: складено авторами за [30]

Китай збільшив торгівлю та інвестиції в Південно-Східну Азію (див. Рис. 4). Ці нові тенденції відзначатимуть нові тренди в міжнародній торгівлі та міжнародному русі капіталів.

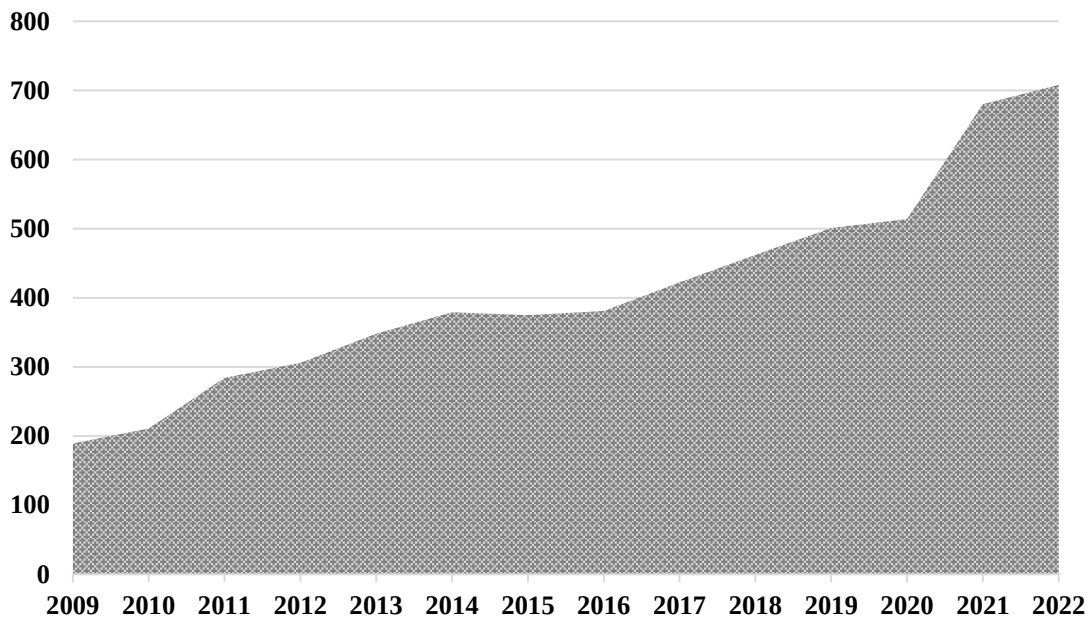

Рис.4. Об'єм торгівлі Китаю з країнами АСЕАН з 2009 по 2022 роки (у мільярдах доларах)

Джерело: [31]

Глобальне протистояння в рамках проголошеної політики «стримування Китаю» впливає на становлення нових засад реалізації міжнародної співпраці у сфері індустріального розвитку та побудови глобальних ланцюгів вартості і поставок. Серед них — решоринг, френдшоирнг, ніаршоринг.

Решоринг (англ. “reshoring”) [32] або повернення виробництва чи послуг з-за кордону в рідну країну, стає все більш популярним, оскільки компанії переоцінюють вартість офшорного виробництва і розглядають цей процес як спосіб зменшення транспортних витрат і підвищення стійкості ланцюгів поставок. Решоринг дозволяє компаніям відновити контроль над важливими аспектами своєї діяльності та скористатися перевагами більш локального та гнучкого виробничого середовища.

Френдшорінг (англ. “*friendshoring*”) ставить акцент на співпраці та стратегічному партнерстві незалежно від географічної відстані. Це часто спостерігається, коли компанії утворюють альянси з партнерами, які поділяють схожі цінності та цілі, щоб, зокрема, спільно розвивати інновації. Такий підхід дозволяє компаніям використовувати взаємні переваги, створюючи мережу, яка перетинає традиційні географічні кордони та знижує ризики, пов'язані з ланцюгами поставок.

Ніаршорінг (англ. “*nearshoring*”) у свою чергу, передбачає переміщення бізнес-операцій у сусідню країну або регіон з аналогічними економічними умовами. Цей підхід спирається на близькість географічних меж, щоб зменшити витрати на транспортування та розширити можливості співпраці, а також використовує культурну схожість для зменшення необхідності в значних змінах у бізнес-процесах.

Поглиблюючись у питання, пов'язані із френдшорингом, варто звернути увагу на те, що демонстративним є аналіз розподілу ПІП США в період з 2001 по 2012 рік по різних країнах та регіонах залежно від розміру оплати праці робітників, зайнятих у промисловості: прикметно, що 53,7% ПІП були спрямовані до країн, де оплата праці промислових робітників вища, ніж у США (46,3% — до країн, де нижче). При цьому сукупна частка Нідерландів, Великобританії, Швейцарії та Німеччини (28,7%) більша, ніж сумарна частка ПІП до Китаю, Індії, інших країн Азії, Африки та Латинської Америки (26%). Це свідчить про те, що спрямованість ПІП залежить не лише від рівня оплати праці в країнах. Важливою є також захищеність інвестицій у відповідних юрисдикціях, а також рівень кваліфікації, який є затребуваним для реалізації складніших технологічних проєктів. Відзначений факт є важливим у частині осмислення перспектив реалізації політики френдшорингу — розміщення виробництв у дружніх країнах. Окреслене частково пояснює тенденцію до падіння ПІП до Китаю, який впритул підбирається до технологічного фронтиру. Френдшоринг підтверджує ефекти міжнародної торгівлі: більша частина торговельних відносин припадає на торгівлю між схожими за економічною

структурою та рівнем розвитку країнами, а часто взагалі має внутрішньогалузевий характер.

Якщо зробити розбивку по ПП у підприємства спеціального призначення (компанії-прокладки) і по ПП у підприємства, які такими не є, можна побачити схожу картину, де потоки ПП визначає далеко не лише вартість робочої сили. Традиційні підходи до пояснення руху потоків капіталу засвідчують, що ПП призначені для довгострокової перспективи, тоді як потоки цінних паперів та інші потоки можуть бути більш волатильними. Однак, як вважають О. Бланшар і Ж. Акален [33], значна частина вимірних ПП може бути потоками, що входять і виходять з країни на шляху до кінцевого пункту призначення, що пояснюється феноменом підприємств спеціального призначення (англ. *«special purpose entities»*, ПСП). ПСП — це юридичні особи, створені для отримання конкретних переваг від економіки, що приймає, в якій у них практично немає зайнятості, фізичної присутності чи виробництва. Зазвичай вони створюються для отримання вигоди від низьких податків, але можуть бути створені і з інших причин, таких як легкий доступ до ринків капіталу, фінансових послуг та кваліфікованої робочої сили. Оскільки ці фінансові потоки практично не впливають на економіку, вони можуть спотворити справжню картину економічної діяльності, представлену цифрами ПП. Безпосередній вимір потоків від ПСП допомагає вирішити цю проблему (див. Рис.5).

Деякі з найбільших у світі одержувачів ПП мають великі фінансові запаси, у тому числі ті, що спрямовуються через ПСП. Передбачувано, що у зв'язку з новою глобальною угодою про корпоративний податок найближчим часом можуть бути зафіксовані зміни в динаміці ПП, які будуть продиктовані змінами регуляторних режимів.

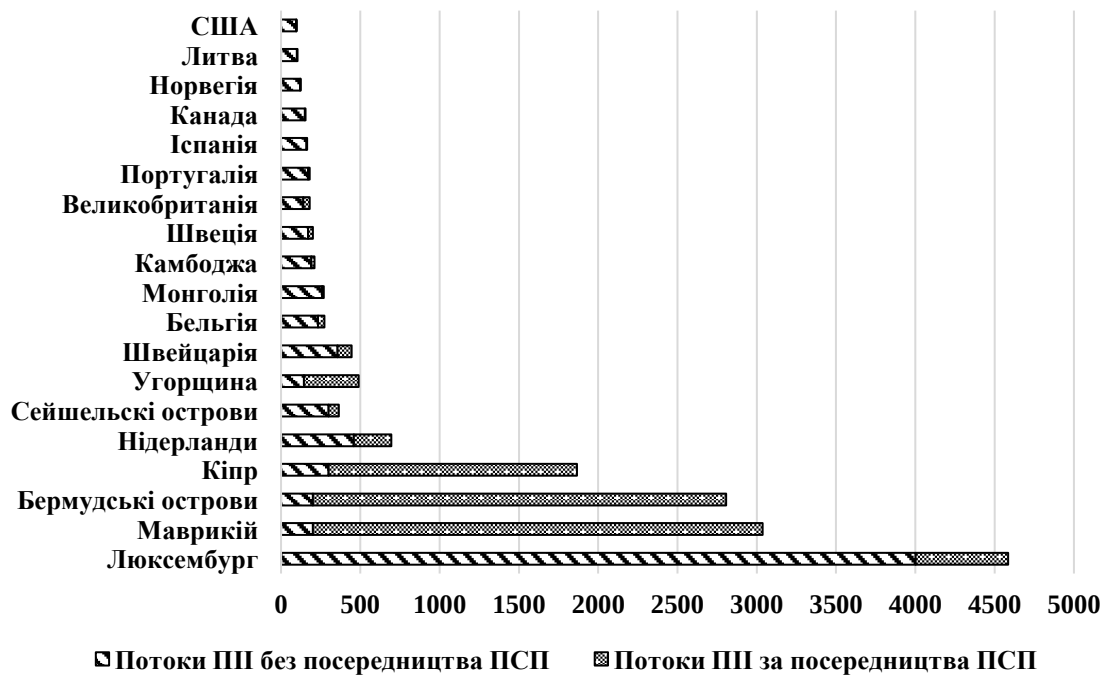

Рис.5. Динаміка ВВП за посередництва підприємств спеціального призначення в 2020 році (у % ВВП)

Джерело: [34]

Ніашоринг передбачає таку політику побудови глобальних ланцюгів вартості і участі в них, яка передбачає генерування доданої вартості з країн, територіально або інституційно близьких (регіональний ніашоринг в ЄС, зокрема). Феномен фаршерінгу (англ. “*farsharing*”) асоціюється із залежністю від зовнішніх ринків як споживачів доданої вартості, виробленої в країні-експортері, що частково може бути продиктовано скороченням попиту на продукцію в країні її виробництва. Окреслене свідчить, що ефект від реалізації політики френдшорингу може бути елімінований ефектом фаршерінгу.

Одним з додаткових наслідків «політики стримування» у різних країнах, що має зворотні та негативні наслідки для світової економіки є фрагментація світової торгівлі, яка виражається у зростанні торговельних бар'єрів та підвищенні невизначеності торговельної політики, та може призвести до значного зменшення світового виробництва у довгостроковій перспективі. Особливо країни з низьким рівнем доходу ймовірно зазнають більшого негативного впливу.

Оцінки наслідків фрагментації світової економіки можуть відрізнятися, але, як зазначає Г. Гопінат [35], зміцнення обмежень у міжнародній торгівлі може призвести до зменшення світового виробництва на 7% у довгостроковій перспективі, що приблизно дорівнює 7,4 трлн дол у поточних цінах, що еквівалентно сукупному розміру економік Франції та Німеччини і втричі перевищує річний обсяг виробництва країн Африки на південь від Сахари.

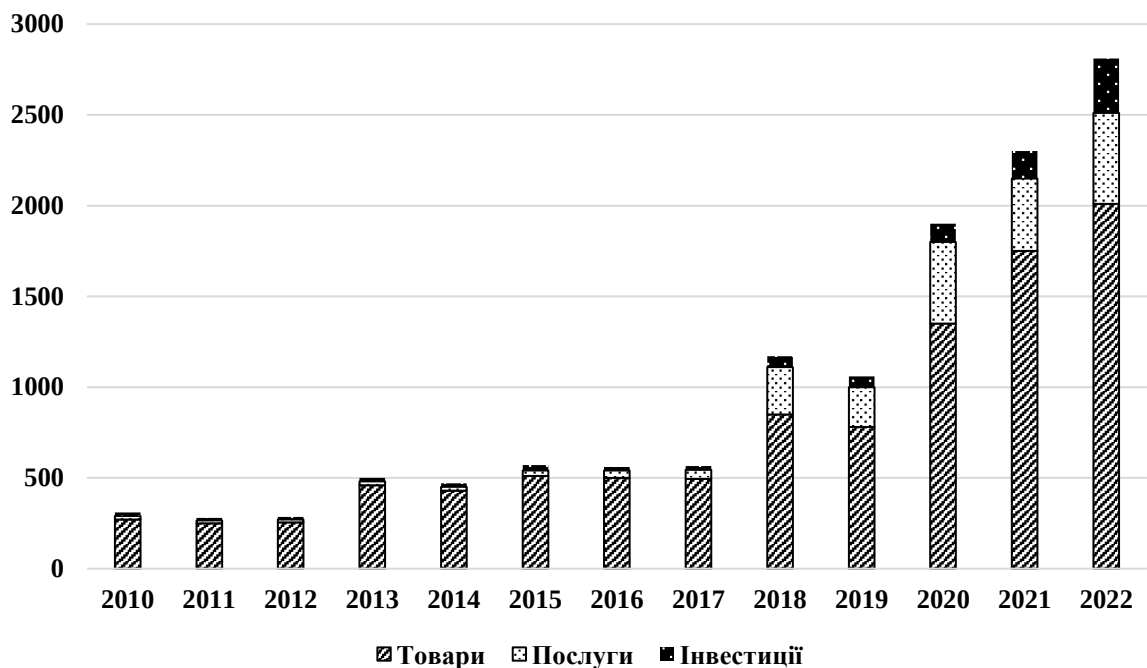

Рис.6. Кількість торговельних обмежень, що запроваджуються щорічно у світі

Джерело: [36]

Інші форми фрагментації, такі як технологічне розмежування, порушення потоків капіталу та міграційні обмеження, також призведуть до зростання витрат. Глобальні потоки товарів і капіталу вирівнялися після світової фінансової кризи. Дослідження МВФ показують, що геополітичні чинники дедалі більше впливають як на прямі іноземні інвестиції, так і на потоки портфельних інвестицій.

Висновки. Пандемія, становлення нових центрів економічної сили, технологічне суперництво формують нову реальність в системі міжнародних економічних відносин. До нових тенденцій, що відзначатимуть нові тренди в

міжнародній торгівлі та міжнародному русі капіталів, зараховано такі: країни з розвиненою економікою нарощують торгівлю з країнами з ринковою економікою, що розвивається, а також збільшують ПІІ до них; Китай збільшує торгівлю та інвестиції в Південно-Східну Азію; глобальне протистояння в рамках проголошеної політики «стримування Китаю» впливає на становлення нових засад реалізації міжнародної співпраці у сфері індустріального розвитку та побудови глобальних ланцюгів вартості і поставок; відбувається зростання застосування політики решорингу, френдшоирнгу, ніаршорингу; спрямованість ПІІ залежить не лише від рівня оплати праці в країнах; більша частина торговельних відносин припадає на торгівлю між схожими за економічною структурою та рівнем розвитку країнами, а часто взагалі має внутрішньогалузевий характер; зростає вплив підприємств спеціального призначення на потоки ПІІ; у зв'язку з новою глобальною угодою про корпоративний податок найближчим часом можуть бути зафіксовані зміни в динаміці ПІІ, які будуть продиктовані змінами регуляторних режимів; геополітичні чинники дедалі більше впливають як на прямі іноземні інвестиції, так і на потоки портфельних інвестицій. Загострення проблеми глобальних платіжних дисбалансів визначає конфліктогенність міжнародного економічного середовища і частково пояснює мегатренд на фрагментацію світової економіки, що руйнує усталені уявлення про спроможність ліберальних режимів міжнародної торгівлі координувати інтереси всіх учасників світогосподарських процесів.

Література

1. Schweller, R. L. The problem of international order revisited: A review essay. *International Security*. 2001. vol. 26 (1), p. 161-186. URL: <https://www.jstor.org/stable/3092081>
2. Gilpin, R. *War and Change in World Politics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1981. p. 186-210.

3. Ikenberry, G. J., & Kupchan, C. A. Socialization and Hegemonic Power. *International Organization*. 1990. vol. 44(3), p. 283–315. <http://www.jstor.org/stable/2706778>
4. Waltz, K. *Man, the state, and war: A theoretical analysis*. Columbia University Press. 2018.
5. Moravcsik, A. Taking preferences seriously: A liberal theory of international politics. *International organization*. 1997. vol. 51(4), p. 513-553.
6. Webb, M. C., Krasner, S. D. Hegemonic Stability Theory: An Empirical Assessment. *Review of International Studies*. 1989. vol. 15(2), p. 183–198. URL: <http://www.jstor.org/stable/20097178>
7. Keohane, R. O., Nye, Jr, J. S. (Eds.). *Transnational relations and world politics*. Harvard University Press. 1972.
8. Keohane, R. O., Nye Jr, J. S. Power and interdependence. *Survival*, vol. 15(4), p. 158-165. 1973.
9. Kindleberger, C. P. Dominance and leadership in the international economy: Exploitation, public goods, and free rides. *International studies quarterly*. 1981. vol. 25(2), p. 242-254.
10. Panchenko, V., Reznikova, N. From protectionism to neo-protectionism: new dimensions of liberal regulation. *International Economic Policy*. 2017. vol. (2), p. 91-111.
11. Панченко, В. Г. Виклики міжнародній торгівлі в умовах де-глобалізації світової економіки: діалектика протекціонізму і вільної торгівлі. *Економіка та держава*. 2017. №10, С. 28-33.
12. Резнікова Н.В., Панченко В.Г. Репортажі із цивілізаційних фронтів. На передовій міжнародної економічної політики Київ: Аграр Медіа Груп. 2023. 234 с.
13. Резнікова Н., Панченко В. Мінні поля міжнародної економічної політики: як країнам не втратити здатність до розвитку. Київ: Аграр Медіа Груп. 2022. 674 с.

14. Булатова, О. В., Козак, Ю. Г., Козюк, В. В., Комар, Н. В., Кравчук, Н. Я., Кривоус, В. Б., Юрій, С. І. Новий світовий економічний порядок та глобальні виклики для України. 2014. 504 с.
15. Булатова, О. В., Козак, Ю. Г., Козюк, В. В., Комар, Н. В., Кравчук, Н. Я., Кривоус, В. Б., Юрій, С. І. Новий світовий економічний порядок та глобальні виклики для України. 2014. С.322-345
16. Кирилич, Х. В. Концепційний вимір проблеми нерівномірності економічного розвитку світового господарства. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2013. №18, С. 43-46.
17. Резнікова, Н. В., Іващенко, О. А. Проблема економічного розвитку та зростання в контексті подолання глобальних асиметрій. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2016. №21, С. 55-59.
18. Резнікова, Н. В., Іващенко, О. А. Еволюція форм економічної експансії: неопротекціонізм як інструмент глобального домінування. *Економіка та держава*. 2016. №4, С. 4-8.
19. Чугаєв, О. А. Економічна сила країн як невід'ємний атрибут міжнародних економічних відносин. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2013. №117, С.203-210.
20. Чугаєв, О. А. Вимимірювання сили економічного іміджу країн світу. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2015. №12, С.67-72.
21. Тимків, І. В. Протиріччя сучасних глобальних трансформацій. *Економіка: проблеми теорії та практики*. 2009. №248, С. 152-158.
22. Тимків, І. В. Система сучасних соціально-економічних імперативів глобального розвитку. *Економіка: проблеми теорії та практики*. 2010. №264, С. 142-148.
23. Ikenberry, G. J., and Kupchan, C. A. Socialization and Hegemonic Power. *International Organization*. 1990. vol. 44(3), p. 283–315. URL: <http://www.jstor.org/stable/2706778>

24. Waltz, K. *Man, the state, and war: A theoretical analysis*. Columbia University Press. 2018.

25. World Economic Forum. The Global Cooperation Barometer 2024. 2024. URL: <https://www.weforum.org/publications/the-global-cooperation-barometer-2024/>

26. McKinsey Global Institute. Global balance sheet 2022: Enter volatility. 2022. URL: <https://www.mckinsey.com/%20capabilities/strategy-and-corporate-finance/our-insights/global-balance-sheet-2022-enter-volatility>

27. World Trade Organization . WTO lowers 2023 trade growth forecast amid global manufacturing slowdown. 2023. URL: https://www.wto.org/english/news_e/news23_e/tfore_05oct23_e.htm

28. OECD. Global value chains: Efficiency and risks in the context of COVID-19. 2021. URL: <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/global-value-chains-efficiency-and-risks-in-the-context-of-covid-19-67c75fdc/>

29. Bureau of Industry and Security. Analysis of U.S. Trade with Mexico, 2022. 2022. URL: https://www.bis.doc.gov/index.php/component/docman/?task=doc_download&gid=3416

30. Bureau of Industry and Security. Analysis of U.S. Trade with Vietnam, 2022. 2022. URL: <https://www.bis.doc.gov/index.php/country-papers/3429-2022-statistical-analysis-of-us-trade-with-vietnam/file>

31. Asia Society Policy Institute. Balancing Act: Assessing China's Growing Economic Influence in ASEAN. 2023. URL: <https://asiasociety.org/policy-institute/balancing-act-assessing-chinas-growing-economic-influence-asean>

CeMAT Southeast Asia. Reshoring, Nearshoring and Friendshoring: Unraveling the Dynamics in an Increasingly Smaller World. 2023. URL: <https://cematseasia.com/blog/reshoring-nearshoring-friendshoring-unraveling-dynamics-increasingly-smaller-world-9nsb>

33. Peterson Institute for International Economics. What Does Measured FDI Actually Measure? 2016. URL : <https://www.piie.com/publications/policy-briefs/what-does-measured-fdi-actually-measure>

34. IMF Blog. Special Purpose Entities Shed Light on the Drivers of Foreign Direct Investment. 2022. URL: <https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2022/03/25/special-purpose-entities-shed-light-on-the-drivers-of-foreign-direct-investment>

35. Reuters. IMF's Gopinath says economic fragmentation could cut global GDP by 7%. 2023. URL: <https://www.reuters.com/markets/imfs-gopinath-warns-fragmentation-global-economy-could-cut-gdp-by-7-2023-12-11/>

36. IMF Blog. The High Cost of Global Economic Fragmentation. 2023. URL: <https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2023/08/28/the-high-cost-of-global-economic-fragmentation>

References

1. Schweller, R. L. (2001), “The problem of international order revisited: A review essay”, *International Security*, vol. 26(1), pp. 161-186, available at: <https://www.jstor.org/stable/3092081> (Accessed 31 Mar 2024)

2. Gilpin, R. (1981), *War and Change in World Politics*, Cambridge University Press, Cambridge, UK, pp. 186-210.

3. Ikenberry, G. J. and Kupchan, C. A. (1990), “Socialization and Hegemonic Power”, *International Organization*, vol. 44(3), pp. 283–315, available at: <http://www.jstor.org/stable/2706778> (Accessed 31 Mar 2024)

4. Waltz, K. (2018), *Man, the state, and war: A theoretical analysis*, Columbia University Press, NY, USA.

5. Moravcsik, A. (1997), “Taking preferences seriously: A liberal theory of international politics”, *International organization*, vol. 51(4), pp. 513-553.

6. Webb, M. C. and Krasner, S. D. (1989), “Hegemonic Stability Theory: An Empirical Assessment”, *Review of International Studies*, vol. 15(2), pp. 183–198, available at: <http://www.jstor.org/stable/20097178> (Accessed 31 Mar 2024)

7. Keohane, R. O. and Nye, Jr, J. S. (Eds.). (1972), *Transnational relations and world politics*, Harvard University Press, Cambridge,, USA.
8. Keohane, R. O. and Nye Jr, J. S. (1973), "Power and interdependence", *Survival*, vol. 15(4), pp. 158-165.
9. Kindleberger, C. P. (1981), "Dominance and leadership in the international economy: Exploitation, public goods, and free rides", *International studies quarterly*, vol. 25(2), pp. 242-254.
10. Panchenko, V. and Reznikova, N. (2017), "From protectionism to neo-protectionism: new dimensions of liberal regulation", *International Economic Policy*, vol. (2), pp. 91-111.
11. Panchenko, V. (2017), "Challenges to international trade in the context of de-globalization of the world economy: the dialectic of protectionism and free trade", *Ekonomika ta derzhava*. Vol. 10, pp. 28-33.
12. Reznikova N.V. and Panchenko V.G. (2023), *Reportazhi iz tsyvilizatsiinykh frontiv. Na peredovii mizhnarodnoi ekonomichnoi polityky* [Reports from civilizational fronts. At the forefront of international economic policy], Agrarian Media Group, Kyiv, Ukraine.
13. Reznikova, N. and Panchenko, V. (2022), *Minni poliamizhnarodnoi ekonomichnoi polityky: iak krainam nevtratyty zdatnist; do rozvytku* [Minefields of internationaleconomic policy: how countries do not lose their ability todevelop], Ahrar Media Hrup, Kyiv, Ukraine.
14. Bulatova, O. V., Kozak, Y. G., Koziuk, V. V., Komar, N. V., Kravchuk, N. Y., Krivous, V. B. and Yuriy, S. I. (2014), *Novyi svitovyi ekonomichnyi poriadok ta hlobalni vyklyky dlia Ukrainy* [The new world economic order and global challenges for Ukraine.], Ternopil', Ukraine.
15. Bulatova, O.V., Kozak, Y.G., Koziuk, V.V., Komar, N.V., Kravchuk, N.Y., Krivous, V.B. and Yuriy, S.I. (2014), *Novyi svitovyi ekonomichnyi poriadok ta hlobalni vyklyky dlia Ukrainy* [The New World Economic Order and Global Challenges for Ukraine.], Ternopil', Ukraine, pp. 322-345

16. Kirilich, H. V. (2013), "Conceptual dimension of the problem of uneven economic development of the world economy.", *Bulletin of Odesa National University. Series: Economics*, vol. 18, pp. 43-46.
17. Reznikova, N.V. and Ivashchenko, O.A. (2016), "The problem of economic development and growth in the context of overcoming global asymmetries", *Bulletin of Odesa National University. Series: Economics*. Vol. 21, pp. 55-59.
18. Reznikova, N. V. and Ivashchenko, O. A. (2016), "Evolution of forms of economic expansion: neo-protectionism as an instrument of global dominance.", *Ekonomika ta derzhava*. vol. 4, pp. 4-8.
19. Chugayev, O. A. (2013), "Economic power of countries as an integral attribute of international economic relations", *Actual Problems of International Relations*, vol. 117 (2), pp. 203-210.
20. Chugayev, O. A. (2015), "Measuring the strength of the economic image of the countries of the world", *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics*, vol.12, pp. 67-72.
21. Tymkiv, I. V. (2009), "Contradictions of modern global transformations.", *Ekonomika: problemy teorii ta praktyky*. vol. 248, pp. 152-158.
22. Tymkiv, I. V. (2010), "The system of modern socio-economic imperatives of global development.", *Ekonomika: problemy teorii ta praktyky*. vol. 264, pp. 142-148.
23. Ikenberry, G. J., and Kupchan, C. A. (1990), "Socialization and Hegemonic Power", *International Organization*, vol. 44(3), pp. 283–315, Available at: <http://www.jstor.org/stable/2706778> (Accessed 31 Mar 2024)
24. Waltz, K. (2018), *Man, the state, and war: A theoretical analysis*, Columbia University Press, NY, USA.
25. World Economic Forum (2024), "The Global Cooperation Barometer 2024", available at: <https://www.weforum.org/publications/the-global-cooperation-barometer-2024/>

26. McKinsey Global Institute (2022), “Global balance sheet 2022: Enter volatility”, available at: <https://www.mckinsey.com/%20capabilities/strategy-and-corporate-finance/our-insights/global-balance-sheet-2022-enter-volatility> (Accessed 31 Mar 2024)

27. World Trade Organization (2023), “WTO lowers 2023 trade growth forecast amid global manufacturing slowdown”, available at: https://www.wto.org/english/news_e/news23_e/tfore_05oct23_e.htm (Accessed 31 Mar 2024)

28. OECD (2021), “Global value chains: Efficiency and risks in the context of COVID-19”, available at: <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/global-value-chains-efficiency-and-risks-in-the-context-of-covid-19-67c75fdc/> (Accessed 31 Mar 2024)

29. Bureau of Industry and Security (2022), “Analysis of U.S. Trade with Mexico, 2022”, available at: https://www.bis.doc.gov/index.php/component/docman/?task=doc_download&gid=3416 (Accessed 31 Mar 2024)

30. Bureau of Industry and Security (2022), “Analysis of U.S. Trade with Vietnam, 2022”, available at: <https://www.bis.doc.gov/index.php/country-papers/3429-2022-statistical-analysis-of-us-trade-with-vietnam/file> (Accessed 31 Mar 2024)

31. Asia Society Policy Institute (2023), “Balancing Act: Assessing China’s Growing Economic Influence in ASEAN”, available at: <https://asiasociety.org/policy-institute/balancing-act-assessing-chinas-growing-economic-influence-asean> (Accessed 31 Mar 2024)

32. CeMAT Southeast Asia (2023), “Reshoring, Nearshoring and Friendshoring: Unraveling the Dynamics in an Increasingly Smaller World”, Available at: <https://cematseasia.com/blog/reshoring-nearshoring-friendshoring-unraveling-dynamics-increasingly-smaller-world-9nsb> (Accessed 31 Mar 2024)

33. Peterson Institute for International Economics (2016), “What Does Measured FDI Actually Measure?”, available at:

<https://www.piie.com/publications/policy-briefs/what-does-measured-fdi-actually-measure> (Accessed 31 Mar 2024)

34. IMF Blog (2022), “Special Purpose Entities Shed Light on the Drivers of Foreign Direct Investment”, available at: <https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2022/03/25/special-purpose-entities-shed-light-on-the-drivers-of-foreign-direct-investment> (Accessed 31 Mar 2024)

35. Reuters (2023), “IMF's Gopinath says economic fragmentation could cut global GDP by 7%”, available at: <https://www.reuters.com/markets/imfs-gopinath-warns-fragmentation-global-economy-could-cut-gdp-by-7-2023-12-11/> (Accessed 31 Mar 2024)

36. IMF Blog (2023), “The High Cost of Global Economic Fragmentation”, available at: <https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2023/08/28/the-high-cost-of-global-economic-fragmentation> (Accessed 31 Mar 2024)

Стаття надійшла до редакції 03.04.2024 р.